

országban könnyen megeshetett volna, hogy a rendeket „cseh lábra” állítják, mint ahogyan az később megtörtént a Habsburg-tartományban az 1620-as fehérvégi csatavesztés után. Itt a nemesség egy részének kiirtása, a rendi szervezet felszámolása és a protestantizmus erőszakos eltörlése tette egyértelművé a lakosság számára, meddig mehetnek el függetlenedési törekvésükben. A kétféjú sas megmutatta: semeddig.

Ezen a ponton mutatkozik meg Bocskai mozgalmának jelentősége. Neki köszönhető, hogy megjelentek a magyar törvényekben az evangélikus és református egyházak. Neki köszönhető az is, hogy az evangélikusok számára lehetővé vált a katolikus egyháztól független egyházszervezet létrehozása, a Tiszántúl pedig megerősödött a kálvinista hajtűk letelepítésével. Szintén Bocskait dicsérik, hogy az Erdélyi Fejedelemség az ezt követő évtizedekben a magyar államiság és a magyar protestantizmus következetes védelmezője lett. A fejedelem politikája akadályozta meg, hogy a Habsburgok a magyarokat a cseh protestánsok sorsára juttassák.

A szerző a felkelés mérlegéről szóló részben külön foglalkozik a Bocskai halála után nem sokkal kialakult kultusszal is. Értékes része ez a könyvnek, mert ilyen szempontból nem vizsgálta még a tudomány a fejedelem halálát követő időszakot. Olvashatunk többek között 1607-

ben, Kassán született verset, amely a siratóénekeknek megfelelően egyes szám első személyben beszélgeti az elhunyt fejedelmet, de szerepel itt részlet Alvinci Péter udvari lelkész történeti feljegyzéseiből is.

Jó lenne, ha sok ilyen, nem szak tudományos, hanem ismeretterjesztő kiadvány jelenne meg. A szerző tudja azt, hogy egy nemzet identitásának újra megtalálásában hallatlan szerepe lenne a hasonló könyveknek.

TULOK PÉTER

(*Kálvin Kiadó, Budapest, 2006,*
192 oldal, 1350 Ft)

ALBERT GÁBOR:

A lineáris ember

Az immár a legidősebb alkotónemzedék képviselőjének mondható, prózát, tanulmányt, szociográfiát egyaránt író Albert Gábor legújabb könyve ezúttal három esszét tartalmaz. Mindhárom önmagában is megálló alkotás, de a figyelmes olvasó hamar észreveszi, hogy valójában elválaszthatatlanok egymástól, és csak együttes olvasatuk adhat képet az író aktuális gondolatairól, eszmevilágáról.

Az első írás *A lineáris ember* címet viseli, ami egyúttal a könyv címe is. Ez a rész Francis Fukuyama *A történelem vége és az utolsó ember* cí-

men írt, „hírhedert” könyvének kritikáját nyújtja. Albert az Amerikában született japán politológus-író súlyos tévedéseire hívja fel a figyelmet, melyek véleménye szerint Kojé-nek köszönhetőek. A történelem végét mindkét értekező számára a liberális demokrácia térhódítása jelenti; ebbe a történelem utáni világba az USA, valamint a nyugati világ már átlépett, Közép- és Kelet-Európa pedig még csak tartanak e „tökéletes” létforma felé, „egyelőre még bolyonganak, és hamis illúziók rabjai”. Ha azonban valóban elérjük a történelem utáni stádiumot, a céltalan élet korszaka köszönt ránk, s „akkor Isten legyen irgalmas hozzánk”.

A kötet második darabja a *Vajúdo Európa* címet kapta. Ebben Európa jövőbeli kilátásait és sorsát tárja elénk az író, s kitér hazánk helyzetére is az Európai Unióban. De az írás első sorban Európáról szól: Európáról, amelytől elválaszthatatlan a múlt, melynek politikai, spirituális és intellektuális létét köszönheti; Európáról, amelynek ereje és nagysága sokszínűségében rejlik, mégis Amerika csatlósaként sorakozott be a második helyre. Pedig nem az a feladata, hogy Amerika alárendelt szövetségese, hanem hogy ellensúlya legyen. Mi Magyarország szerepe az unióban belül és milyen feladatok várnak ránk? – teszi fel Albert a kérdést.

Vajon az unió „úgy invitált-e bennünket, úgy fogadott-e, amire közös, 1100 éves európai sorsunk predestinált minket?” A válasz nyilvánvalóan nemleges. Mi lehet *ebben* az Európában a mi feladatunk? – kérdez tovább szerzőnk. Kis ország lévén mi „csupán” azok lehetünk, akik ráébredtük Európát valódi feladatára. Európába mi nem üres tarsollyal érkezünk: „legfontosabb örökségünk a magyar nyelv és az ázsiai örökséget is magában foglaló, sokszínű kultúránk”.

A harmadik rész egy önéletrajzi esszé-vallomás. Az író tudatos létének kezdetét 1956-tól számítja, attól a dátumtól, amely Fukuyamának még egy lábjegyzetet sem ért meg. Albert Gábor elmondása szerint hitt abban, hogy az akkori rendszernek buknia kell, ami végül 1989-ben be is következett. De nem úgy és nem az, amit

várt. Ennek megállapítása után a jelen helyzetet szemléli: azt, ami innen Magyarországról, Európa közepéről látszik. Európa perspektívájából, amely különben nemzetállamainak felbomlását igyekszik elérni. Feladva sokszínűségét, amiben ereje rejlik, amiből, mi itt, elzárva negyven éven át, mit sem láttunk, és most, mikor látjuk, kétségbeesve, nosztalgizva menekülnénk vissza abba a nem létező világba, amelyben évtizedeken át élni voltunk kénytelenek...

Albert Gábor könyve világos, egyszerű nyelven szól hozzánk, olyan alapvető gondolatokat feszegetve, melyeket valamennyiünknek fel kellene tennünk: helyünk és helyzetünk a világban, Európában és hazánkban, Magyarországon.

LESTI JUDIT

(Pont Kiadó, Budapest, 2006,
48 oldal, 980 Ft)

BOB DENT:

Budapest, 1956 *A dráma színterei*

Az 1956-os forradalom különösen szemléletes és eleven példája annak, ahogyan a múlt *történelemmé* kristályosodik. A gyakran széttartó történetek, visszaemlékezések, értelmezések egy közös elbeszéléssé

szövődésévé válnak, s nem ritkán igen fájdalmas folyamat. Azt pedig, hogy ennek a folyamatnak még messze a vége, sőt épp a kellős közepén járunk, a szaktudományos vitáknál és a politikai viharoknál is jobban mutatja az „átlagember” ’56-tal kapcsolatos tanácstalansága. Jó volna olyan elfogulatlan, külső szemlélőhöz fordulni ebben a helyzetben, aki előzetesen megválasz-

tott értékektől, érdekektől mentes perspektívát kínál számunkra.

Bob Dent könyve újabb bizonyítékkal szolgál arra, hogy e független megfigyelő pusztán fikció. Hiszen a már húsz éve Magyarországon élő újságíró is bizonyos történelmi körök, interpretációk, autoritások közvetítésével jutott el az események megértéséig, így munkája minden látható igyekezet ellenére sem mentes némi egyoldalúságtól – legalábbis a forráskritika helyenkénti egyoldalúságától. A *Budapest, 1956* mégis képes átmenteni valamennyit az angol szerző „messziről jött ember” pozíciójából, ez pedig jelentős részben a könyv rendhagyó műfajának köszönhető.

A mű valóban *A dráma színtereit* veszi sorra, így voltaképpen egy útikalauznak, afféle történelmi bédekerneknek is tekinthető, amely a forradalom legfontosabb fővárosi helyszínein kíséri végig az olvasót. E virtuális séta meglehetősen kétarcú. Egyrészt Dent olyan evidensnek tetsző dolgokról (személyekről, helyszínekről) is magyarázattal szolgál, hogy már-már külföldi turistának érezzük magunkat – sőt, egyenesen úgy tűnik, a

könyv ideális olvasója *valóban* külföldi turista. Másrészt viszont a joviális idegenvezetőn rendre felülkerekedik a tényfeltáró újságíró, s a bemutatott közterek,

